

Klír, Tomáš

Věrohodnost výsledků

In: Klír, Tomáš. *Osídlení zemědělsky marginálních půd v mladším středověku a raném novověku*. Klápště, Jan (editor); Měřínský, Zdeněk (editor). Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2008, pp. 129-130

ISBN 9788073082512

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/127492>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

19. VĚROHODNOST VÝSLEDKŮ

(plán 12)

19.1. Úvod

O věrohodnosti výsledků lze uvažovat na dvou základních úrovních. Prvou z nich je výpověď povrchových tvarů k situaci ukryté pod zemí (*Smetánka – Škab-rada – Krajíc 1988*), druhou otázka úplnosti a správnosti jejich rozpoznání a dokumentace. V následující kapitole bude řešena druhá skupina otázek.

Rozpoznání a rozbor povrchových tvarů jsou objektivně závislé (a) na jejich výraznosti a (b) na vegetačním krytu; subjektivně na zkušenosti a aktuálních znalostech archeologa (*Smetánka – Klápště 1979a*, 624). Příklady z Černokostecka ukazují, jak se liší znázornění povrchových tvarů stejné plochy v odstupu 8 let (*Smetánka – Klápště 1979a*, obr. 3 a 4). Podobné rozdíly lze demonstrovat i v Kersku, a to v rozmezí 3 let (2005–2007), kdy mu byla věnována soustavná pozornost (*plán 12*).

19.2. Vegetační kryt

Možnosti studia povrchových tvarů v Kersku jsou ovlivněny různými typy listnatého a jehličnatého lesa rozmanitého druhové složení a stáří. Každé vegetační období přináší specifické podmínky pro rozpoznání povrchových tvarů, aniž by bylo možno říci, že některé z nich je zcela nevhodné či naopak.

Výraznost povrchových tvarů v listnatém lese se pro všechna roční období odlišuje. Vliv vegetačního krytu je rozdílný i v jednotlivých letech; závisí především na průběhu zimy a rozložení vodních srážek během roku.

Na *jaře* jsou nejlépe zřetelné vyvýšeniny, ale jejich tvar je deformován hustým bylinným patrem. Ze stejného důvodu unikají drobné sníženiny, především jejich tvar. Jaro se jeví jako velmi vhodné pro rozpoznání povrchových tvarů, ale již méně vhodné pro jejich rozbor a vymezení.

Během *léta* jsou podmínky zdánlivě horší, neboť průzkumu brání husté křovinné a stromové patro. Ve skutečnosti přináší letní průzkum a měření několik výhod. Terén je částečně obnažen, a tak vynikají drobné nerovnosti, především obvody sníženin.

Na *podzim* a v *zimě* se zlepšuje průchodnost terénem, povrch je však pokryt listím, které zanáší drobné sníženiny a stírá mírné nerovnosti. Na rozdíl od léta je již dobrá viditelnost. Pokud je zápoj ve stromovém patře rozvolněný a povrch pod ním porostlý vysokou trávou, pak se právě na této ploše nabízí vhodné podmínky, zvláště v kombinaci s tající sněhovou pokrývkou.

Tab. 19.01. Přehled podmínek pro průzkum a zaměření povrchových tvarů v jednotlivých ročních obdobích.

	Listnatý les	Jehličnatý les
Jaro	<ul style="list-style-type: none"> – dobrá viditelnost a průchodnost – jarní aspekt bylinného patra – vyvýšeniny mají výraznou botanickou indikaci, která však ve skutečnosti deformuje skutečnou geomorfologii terénu, neboť stírá drobné nerovnosti a výraznost inflexních zón – ze stejného důvodu jsou obtížně rozpoznatelné i drobné sníženiny	dobrá viditelnost a průchodnost
Léto	<ul style="list-style-type: none"> – špatná viditelnost a průchodnost – bylinné patro nevýrazné, listí zetlelé – obnažen přirozený povrch, nejvěrnější podoba skutečné geomorfologické situace	špatná viditelnost a průchodnost
Podzim a zima	<ul style="list-style-type: none"> – průměrná viditelnost a průchodnost – mizí bylinné patro, povrch překryt listím – viditelnost některých povrchových tvarů může být umocněna sněhovými efekty	průměrná viditelnost a průchodnost

19.3. Subjektivní faktory

Do výsledku průzkumů v Kersku se průběžně promítaly přibývající zkušenosti s variabilním prostředím listnatého lesa, a také zkušenosti získávané postupně

zaměřováním a rozbořem povrchových tvarů na jiných lokalitách.⁶⁷

Zaměřování a rozbor povrchových tvarů v Kersku byly zahájeny na jaře 2005. Od té doby byly jednotlivé skupiny reliktů opakovaně dokumentovány a revidovány (podle potřeby 2–3x). Jako ukázkou lze uvést postupně získávanou představu a kartografické znázornění skupiny povrchových tvarů obj. 142–148, které zároveň představují pozůstatky jediného dvora poddanské usedlosti (*plán 12*; srv. také *plán 11*).

První obrázek ukazuje výsledek měření jednoduchými měřicími prostředky na jaře 2005 (*plán 12/1*). Vyvýšené tvary bylo možno ostře ohraničit především na základě botanické indikace. V průběhu léta a zimy 2005 vystoupily jasněji sníženiny. Starší plán pak posloužil jako podkladový náčrt pro zaměření totální stanicí na jaře 2006 (*plán 12/2*). Další detailní studium a nové zaměření totožných povrchových tvarů na jaře 2007 a pak v létě 2007 vedlo k modifikaci průběhu inflexních i tvarových čar v rámci nejvýraznější vyvýšeniny, neboť podoba mikroreliefu již nebyla stírána hustým bylinným patrem. Pro konečný výsledný plán bylo využito jarního zakreslení (*plán 12/3*), nikoliv letního (*plán 12/4*). Podobně vypadá situace i u zbylých skupin povrchových tvarů.

Ze srovnání různých variant průběžných výsledků vyplynulo, že poměrně spolehlivé je vymezení půdorysů vyvýšenin, značně problematické je naopak rozpoznání a vymezení sníženin. Kolísání vykazuje i vedení tvarových čar na vrcholových partiích vyvýšených povrchových tvarů, které je třeba považovat za velmi subjektivní. Na druhou stranu lze zdůraznit, že všechny čtyři varianty plánu pořízeného během jednotlivých revizních měření se mezi sebou liší jen v detailu. Celková představa zůstává zachována.

19.4. Závěr

V listnatém lese nelze jednorázově docílit jednotného plánu povrchových tvarů, neboť členění mikroreliefu je výrazně stíráno vegetačními efekty během jednotlivých ročních období. Průběh inflexních i tvarových čar proto kolísá. Plány povrchu v různých vegetačních obdobích se budou odlišovat i v případě vyloučení subjektivního faktoru.

Studium povrchových tvarů názorně ukazuje, jakou roli hrají okamžité interpretační možnosti archeologa a jaké prohloubení poznatků může přinést revize nálezové situace v určitém časovém odstupu, popř. revize jinou osobou. V případě tradičního archeologického výzkumu přitom revize výsledků není obvykle možná, zatímco při studiu povrchových tvarů

je základním předpokladem adekvátního plánu. Z toho důvodu je vhodné ji opakovat. Ještě lepší výsledky může přinést kolektivní práce. Průzkum povrchových tvarů v areálu zaniklé vesnice se jeví jako dlouhodobý úkol a výsledky krátkodobého zájmu, omezeného např. na 1 rok nebo dokonce 1 vegetační období, je třeba posuzovat s odpovídající kritikou.

Ke konečnému kartografickému znázornění povrchových tvarů v Kersku dodejme, že jsou upřednostněny výsledky jarních měření, zatímco letní byly využity doplňkově pro přesnější vymezení sníženin.

⁶⁷ Především Vančic u Kněžiček (okr. Nymburk), Schwarzenbachu u Milíkova (okr. Cheb) a Žáku u Klánovic (Hl. m. Praha)